

Načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

(Izdelen od „Prosvetnega odbora“ v Beogradu).

Načrt zakona o narodnih šolah v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

I. Smoter in vrste narodnih šol.

Čl. 1. Smoter narodne šole je, da vzgoje deca v narodnem in moralnem duhu in da jo pripravijo za državljansko življenje, a posebno, da širijo pismenost in prosveto v narodu.

Čl. 2. Narodne šole se dele v otroška zabavišča, osnovne, nadaljevalne in meščanske šole.

Čl. 3. Šolanje je v narodnih šolah — izvzemši zabavišča — obvezno in traja osem let. Koliko tega časa ima otrok pohajati v osnovno, koliko v nadaljevalno ali meščansko šolo, se bo odredilo z ozirom na krajevne razmere.

Čl. 4. Pouk v narodnih šolah je brezplačen. Obvezno šolanje se upelje postopno, z ozirom na število šol in učiteljev in z ozirom na krajevne razmere.

Vsak državljan ima pravico, da šola svojo deca v narodni šoli, prvenstveno v oni šolski občini, v kateri živi; a oni državljan, ki ne živi stalno v državi, v šolski občini, ki si jo izbere.

Čl. 5. Istočasno se sme poučevati največ 70 otrok.

Čl. 6. V zabavišču se sprejema deca z dovršenim 4. letom. V krajih, kjer ni zabavišča, se lahko pri osnovni šoli otvori pripravljalni razred.

Čl. 7. Učni načrt izobrazbe in delovni čas v nadaljevalni šoli se uredi z ozirom na krajevne razmere.

Čl. 8. Učenci, ki z uradnim potrdilom dokažejo, da so z uspehom pohajali osem let v narodno šolo, bodo služili pri stalnem kadru krajši čas.

Čl. 9. V zabaviščih se vzgojuje moška in ženska deca zajedno. Narodne šole so lahko meške, ženske ali mešane.

Čl. 10. Narodne šole so državne ali zasebne. Državne šole se ustanavljajo po odredbi šolskih oblasti, a privatne šole se ustanavljajo in vzdržujejo od privatnih društev ali privatnih oseb na podlagi dovoljenja šolskih oblasti.

Dete vsakega državljana države SHS mora pohajati v kako državno ali zasebno šolo, ali se mora zasebno poučevati doma ter položiti vsako leto izpit na kakšni državni šoli iz svojega ali državnega jezika.

Deca srbske, hrvatske in slovenske narodnosti mora pohajati šolo svojega maternega jezika, ako taka šola obstoji v kraju, a deca drugih narodnosti, šole svojega ali državnega jezika, ako so take šole v šolski občini.

Čl. 11. Zasebne šole morajo biti v glavnem jednako urejene kakor državne šole. Pravica javnosti se jim zamore podeliti, ako tekom treh let dosegaajo oni učni smoter, ki je zakonito določen za državne šole. Zasebnim šolam more šolska oblast odvzeti pravico javnosti ali jih zatvoriti, ako prenehajo zadostiti zahtevam tega zakona.

II. Otvarjanje in vzdrževanje šol.

Čl. 12. Osnovna šola se ima otvoriti tam, kjer v okolici s polmerom 4 km prebiva najmanj 40 šolodaraslih otrok, ki nima prilike, da pohaja v šolo bliže od 4 km.

Otvorjanje novih šol odreja šolska oblast na predlog okrajnega šolskega nadzornika ali okrajnega šolskega odbora.

Čl. 13. Narodne šole postavlja in po potrebi oskrbuje šolska občina. Okrožje šolske občine tvori mesto ali trg sam zase ali v zvezi z jednim ali večimi seli, ali selo ali več sel in zasevkov, ki vzajemno vzdržujejo jedno ali več šol. Okrožni šolski odbor je dolžan gledati na to, da vsak kraj preide v sestav poedinli šolskih občin.

Šola se imenuje po kraju, v katerem je; a šolska občina nosi ime svoje šole.

Čl. 14. Šolska občina je dolžna:

1. da daje potrebno zemljišče za šolo, za šolsko dvorišče in igrišče, a v selih še najmanjje pol ha zemljišča za šolski vrt v bližini šole in da ima vse to v dobri ograji;

2. da zida, popravlja in v dobrem stanju vzdržuje šolske zgradbe, v kojih morajo biti potrebne učilnice in delavnice, urejene po higijenskih in pedagoških pravilih, stanovanja za učitelje in slugo; a v krajih, kjer učenci po ziml stanujejo v šoli, še (sobe za spanje) spalnice, obednice in kuhinjo, zajedno s potrebnim pohištvo in posodo;

3. da nabavlja šolsko opremo;

4. da daje kurivo za šolo, učitelje in slugo in to vsakokrat v začetku šolskega leta za celo šolsko leto;

5. da plačuje šolske slugo;

6. da gospodari s šolsko blagajno, šolskim premoženjem in šolskimi fondi;

7. skrbi, da pohaja vsa šoloobvezna deca v šolo in da pomaga učiteljem in vseh šolskih poslih;

8. da podpira vse prosvetne ustanove, s katerimi se širi pismenost med ljudstvom.

Ako ne bi vršila šolska občina svoje dolžnosti, kakor je to treba, jo k temu prisili državna oblast.

Čl. 15. Siromašnim občinam priskočijo pri zidanju šolskih poslopj na pomoč okraj, okrožje, dežela ali država.

Minister prosvete predpisuje ugodne načrte in predpise za zgradbo šol sporazumno z ministrom za javna dela in to po zaslišanju državnega prosvetnega sveta. Po teh načrtih se lahko loči šolske zgradbe v več razredov. Kadar nima občina za zidavo šole primernega zemljišča, se ga lahko odkupi po zakonu o razvlastitvi posestva.

Šolska oblast lahko odobri, da posamezni okraj ali okrožja zgrade v svojem območju nove šole s skupnim stroškom. Istotako se lahko dovoli, da se zadolže občine, okraj in okrožja zaradi zidanja šolskih poslopj pri upravi fondov ali denarnih zavodih.

Merodajne oblasti lahko odobre, da se za zidavo šol uporabijo delavne sile in material, s kojim razpolaga občina, okraj, okrožje, dežela in država.

Čl. 16. V krajih, kjer v poslopih osnovnih šol ali v bližini ni stanovanja za učitelje, dobiva učitelj odmerjeno stanarino iz državne blagajne skupno s plačo. Stanovanje mora imeti najmanj dve sobi s kuhinjo in s potrebnimi pritliklinami. Ako služujeta v enem kraju mož in žena, ali oče in hči, ali dve neomeženi sestri ali neomežen brat in neomežena sestra, potem imata pravico samo do enega skupnega stanovanja, ali do ene odškodnine za stanovanje in kurivo.

Omožena učiteljica nima pravice do stanarine, razen, če živi njen mož službeno v drugem kraju.

Čl. 17. Za kritje šolskih potreb ima vsaka šolska občina šolsko blagajno, v katero prihajajo:

1. vsote, ki jih daje vsako leto za šolske potrebe okrožni šolski odbor ali politična občina;

2. dohodki od šolskega posestva, ročnega dela ali od česa drugega, kar spada k šoli;

3. dohodki denarnih kazni po tem zakonu;

4. dohodki prostovoljnih prispevkov ali volil.

Čl. 18. Poleg zemljišča in zgradb, ki jih daje vsaka občina za šolo, ima lahko šola tudi drugo posestvo, ki ji ga odstopi politična občina ali volijo poedinli dobrotniki ali ga šolska občina nalašč kupi za vzdrževanje šole. Dohodki tega posestva se stekajo v šolsko blagajno.

Šolsko imetje se ne more oddati ali zadolžiti brez dovoljenja ministra prosvete; ne more se niti za kaj drugega uporabiti kakor za šolo. Pri šoli se mora urediti vrt tekom enega leta.

Ako bi se iz jedne šolske občine izdvojila nova šolska občina, potem ima slednja pravico do odškodnine v novcu ali materialu po medsebojnem sporazumu ali po rešitvi okrožnega šolskega odbora, proti katerega odločitvi ni pritožbe.

Tudi, ako bi kaka šolska občina, ki ima premoženje prenehalo, pripade njeno premoženje oni občini, s katero se združi.

Šolsko dvorišče se lahko vporabi samo za odmor in kot igrišče dece.

Čl. 19. Šolska občina lahko osnuje šolski fond za podpiranje siromašnih učencev in učenk v svoji šoli in v namen prirejevanja šolskih ekskurzij.

V ta fond se stekajo dohodki šolskih zabav, daril in volil in ono, kar daje politična občina v te namene.

S fondom gospodari šolski odbor potom svojega blagajnika po predpisih, ki jih podpiše minister.

III. Pouk.

Čl. 20. V osnovni šoli se poučujejo sledeči predmeti:

1. verouk;

2. materinski jezik, čitanje in pisanje; kjer ni državnih jezik hkrati tudi učni jezik, se mora poučevati kot obilgaten predmet;

3. narodna zgodovina;

4. zemljepis;

5. računstvo in geometrijsko oblikoslovje;

6. poznavanje prirode v zvezi s poljskim in domačim gospodarstvom z osnovnimi pojmi higijene;

7. risanje in lepomis;

8. petje, ročna dela in po možnosti glasba;

9. otroške igre.

Čl. 21. Ministrstvo prosvete skrbi za izgotovitev in tiskanje potrebnih vadnic, učil, knjig za obdaritev učencev in knjig za šolske knjižnice, ki služijo v nadaljno izobrazbo učiteljskega in kot čtivo za učence.

V šolah se lahko vporabijo samo one knjige in učila državne ali privatne založbe, ki jih je pregledal državni svet in odobril minister prosvete.

Spisek teh knjig in učil se objavlja v službenem listu pred začetkom šolskega leta.

Pravila za spisovanje vadnic predpisuje minister prosvete po zaslišanju državnega prosvetnega sveta.

Čl. 22. Šolsko leto traja deset mesecev, pričetek in konec dela se odredi po krajevnih potrebah. Prosti dnevi v šolskem letu se določijo s posebnim odredbo.

Šolska oblast lahko oprostí dvakrat na leto učence in učence višjih razredov od šolskega obiska in to vsakokrat po sedem dni. Čas se odredi po potrebi dela v poedinli krajih in to na predlog krajnega šolskega odbora.

Sola se vrši redno dopoldne in popoldne, vendar lahko okrajni šolski nadzornik dopusti, da se poučuje v posameznih krajih ali razredih samo popoldne.

Dodatek k III. odstavku.

Smoter nadaljevalnih šol je, da utrđijo znanje, pridobljeno v osnovni šoli in da ga razširijo po življenjskih potrebah dotičnega kraja.

V nadaljevalno šolo morajo hoditi otroci po odpuštvu iz osnovne šole, dokler so še šoloobvezni. Izvzeti so oni otroci, ki obiskujejo kako meščansko, srednjo, in obrtno šolo ali tečaj; v kolikor lahko nadomeste te šole izobrazbo nadaljevalne šole.

Učni načrt in gradivo za nadaljevalne šole predpisuje šolska oblast, oziraje se na krajevne šolske razmere.

Naloga meščanskih šol je, da podajejo izobrazbo, ki nadkriljuje smoter osnovne šole, osobito z ozirom na potrebe trgovine, industrije, rokodelstva in kmetijstva. Podajo naj tudi primerno izobrazbo za učiteljska in za one strokovne šole, za katere se ne zahteva predizobrazbe srednje šole. Meščanska šola traja najmanj 4 leta, a sprejemajo se v njo učenci, ki so dovršili 4. razred osnovne šole. Tem šolam se lahko pridružijo posebni strokovni tečaji.

Meščanske šole so lahko moške, ženske in mešane.

Učni načrt in gradivo predpisuje šolska oblast.

IV. Učenci.

Čl. 23. V I. razred osnovne šole se vpisujejo otroci z dovršenim 7. letom, vendar se lahko sprejmejo tudi z dovršenim 6. ako so duševno in telesno dovolj razviti in če je v šoli dovolj prostora.

V I. razred vpiše otroke šolski odbor. Način vpisovanja se bo odredil s posebnim naredbo.

Čl. 24. Učenci in učenke so dolžni pohajati redno v šolo ves čas svojega šolanja. Samo tisti, ki prestopijo v kako meščansko, srednjo ali strokovno šolo, se oproste od nadaljnjega obiska osnovne in nadaljevalne šole. Krajni šolski odbor mora voditi spisek onih učencev in učenk, ki postopijo v druge šole in onih, ki se presele v drugi kraj in mora skrbeti, da se šola vsak otrok 8 let.

Šolske zamude se računajo polnedno. Učitelj bilježi zamude in opraviči tiste, ki so nastale iz važnih vzrokov, a neopravičene dostavlja krajnemu šolskemu odboru. Za neopravičene zamude kaznuje odbor roditelje ali odgovorne varuhe učenčeve ali one, ki jemljejo otroke v službo; za prve dni v šolskem letu z opominom, a potem z globo od enega dinara za vsaki dan izostanka v korist šolski blagajni in to do 30 dni. Za daljših 30 dni se poviša globa na 3 dinare dnevno, ako pa roditelj od tega časa ne pošlje otroka v šolo, se mu lahko sodnijsko postavi varuh. Učenčevim roditeljem, ki plačujejo pod 15 dinarov neposrednega davka, se lahko zamenja denarna globa z zaporom ali delom pri šolskih ali občinskih poslih, računajoč 5 dinarov za 1 dan zavora, odnosno dela.

Predsednik ali njegov namestnik mora izterjati odrejeno kaznen v roku 30 dni; če pa tega ne stori, dasi bi se dalo od kaznovanega izterjati, potem plača sam. To kaznen izreče šolski nadzornik, a izvršuje jo policijska oblast.

Čl. 25. Vsepih, ki jih učenci (učenke) pokažejo pri posameznih predmetih in njihovo obnašanje, se vpiše v katalog dvakrat v letu, na koncu vsakega polletja. Ti redi se vpišejo v knjižico, ki jo dobi vsako deca ob nastopu v osnovno šolo. Učenec (učenka) ki pokaže v obče slab uspeh, a se ni nadejati, da bi dohitel tovariše v višjem razredu, ponavlja razred.

Na koncu šolskega leta se vrši v vsaki šoli šolska slovesnost in ob tej priliki se razdajo darila pridnim učencem in učenkam.

Učencem (učenkam), ki dovršijo osnovno ali nadaljevalno šolo, se izdajo odpustnice.

Čl. 26. Učenec (učenka) se lahko izbriše iz šole, ako boleha na neozdravljivi bolezni ali na taki, ki bi bila nevarna za druge učence.

Čl. 27. Otroci, ki se poučujejo doma ali v zasebni šoli brez pravice javnosti, morajo polagati na koncu šolskega leta izpit na državni osnovni šoli. Za ta izpit se plača dvema učiteljema, ki izprašujeta, po dvaset dinarov.

Kdor se ne bi pokoril temu, se kaznuje z globo od 50 do 300 dinarov v korist krajni šolski blagajni. To kaznen izreka okrožni šolski nadzornik in izvršuje jo krajna policijska oblast.

V zasebnih šolah s pravico javnosti se vrše izpiti koncem šolskega leta pod predsedništvom šolskega nadzornika. Za te izpite plačajo odborniki teh šol dnevnicke šolskemu nadzorniku. Izprčevala, ki jih izdajajo zasebne šole svojim učencem, so veljavna le tedaj, če jih je podpisal šolski nadzornik.

Dodatek k IV. odstavku.

V meščanskih šolah veljajo za vstop in klasičfikacijo učencev isti predpisi, kakor v srednjih šolah. Šolnine ni na meščanskih šolah.

V. Učitelji. (Vzgojitelji.)

a) Priprava.

Čl. 28. Vzgojiteljice na otroških vrtcih (zabaviščih) so otroške vrtarice in njihove pomočnice. Učitelji osnovnih in nadaljevalnih šol so upravitelji, redni učitelji, začasni učitelji, učiteljski suplenti in pomožni učitelji.

Na meščanskih šolah se nastavljaajo: upravitelji, redni učitelji in pomožni učitelji.

Na moških, ženskih in mešanih narodnih šolah lahko poučujejo učitelji in učiteljice. Na moških in mešanih šolah morejo biti samo moški upravitelji. Poučevanje v veronauku se poveri v prvi vrsti duhovnikom proti nakazani nagradi.

Samo ako ne bi bilo v šolskem okraju duhovnika, lahko poveri šolska oblast to poučevanje učitelju iste vere proti posebni nagradi.

Ako ima veroučitelj najmanj 20 tedenskih ur rednega pouka, ga lahko imenuje šolska oblast za začasnega ali rednega učitelja.

Čl. 29, 30, 31, 32. Začasni učitelji (učiteljice) osnovne šole so lahko oni državljani države SHS, ki so položili zrelostni izpit na kakem državnem učiteljskem.

Za rednega učitelja (učiteljico) imenuje šolska oblast začasne učitelje (učiteljice) po-

tem, ko so položili praktični učiteljski izpit. K temu izpitu se pripuste začasni učitelji z najmanj dvoletno uspešno službo, na kakš državni ali zasebni osnovni šoli s pravico javnosti.

Ako sta na šoli dva ali več učiteljev, se poveri enemu od njih vodstvo šolske uprave. Za stalnega upravitelja lahko imenuje šolska oblast rednega učitelja po najmanj 10. letih uspešne službe, izvršene v svojstvu rednega učitelja.

Za slučaj potrebe lahko nastavi šolska oblast kot učiteljske supleente take osebe, ki nimajo predpisane kvalifikacije. Suplent izvršuje za čas potrebe vse dolžnosti začasnega ali rednega učitelja. Za pouk v posameznih strokovnih predmetih v osnovni ali nadaljevalni šoli se nastavljaajo kot pomožni učitelji vporabljive osebe.

Otroška vrtarica (zabavilja) je lahko ženska, ki je dosegla vsposobljenje za ta poklic, položiva predpisani izpit.

Za redne učitelje meščanske šole se lahko imenujejo tisti redni učitelji osnovnih šol, ki so položili izpit za učitelje meščanskih šol.

Upravitelj meščanske šole lahko postane samo tisti redni učitelj meščanske šole, ki je služil po položenem praktičnem izpitu najmanj 15 let.

Za pomožne učitelje meščanskih šol se nameščajo sposobne osebe, da začasno poučujejo posamezne predmete, posebno pa spretnosti.

b) Pravice.

Čl. 33. Plača začasnega učitelja osnovne šole ne sme biti manjša kot začetna plača uradnikov ali kake druge stroke državne službe, za katero se zahteva analogna izobrazba (popolna srednja ali višja strokovna šola). Ravnotako ne sme biti najvišja (končna) plača učitelja osnovne šole nižja, kakor jo redno dosegaajo državni uradniki onih kategorij, za katere se zahteva analogna priprava.

Od začetne plače rednega učitelja do končne se napreduje v jednaki triletnih dokladah.

Upravitelj (stalen) osnovne šole dobiva poseben povisek plače, ki se vračuna v pokojnino.

Učitelji, katerim je poverjena začasna uprava šole, dobivajo v penzijo nevračunljivo doklado.

Učiteljski suplenti in pomožni učitelji osnovnih in nadaljevalnih šol dobivajo za svoje delo nagrado.

Otroške vrtarice imajo 70 % plače učiteljev osnovnih šol z istimi službenimi leti.

Redni učitelji meščanskih šol imajo za določen odstotek večjo plačo, kakor bi jo imeli kot učitelji osnovnih šol s petimi leti službe. V plači napredujejo s triletnimi povisli.

Upravitelj meščanske šole dobiva stalno upraviteljsko doklado, ki se vračuna v pokojnino.

Učiteljice so v plači popolnoma enake z učitelji. Za učitelje vseh vrst narodnih šol veljajo isti pokojninski predpisi, kakor za ostale državne uradnike. Popolno pokojnino dosežejo učitelji narodnih šol po dokončanem 35. službenem letu. V ta čas se računa vsa služba pred položenim praktičnim izpitom.

Čl. 34. Disciplinarne prestopke učiteljev (učiteljic) narodnih šol presoja in kaznuje posebno disciplinarno sodišče, ki se bo uredilo s posebnim zakonom.

Čl. 35. Začasne učitelje, vrtarice, učiteljske supleente in pomožne učitelje imenuje in postavlja ona šolska oblast, kateri se to poveri (pokrajinska šolska oblast). Začetniki se nameščajo prvo leto službe po možnosti pri večjih učiteljih. Ta šolska oblast imenuje začasne učitelje rednim učiteljem.

Stalno nameščenje dosežejo redni učitelji osnovnih šol potom razpisa, ki se objavlja v službenih listih. Mesto razpiše pokrajinska šolska oblast, a pokrajinski šolski svet izbere izmed kompetentov dva kandidata in ju predloži prosvetnemu ministru na izbiro in v stalno potrjenje.

Okrajni šolski odbor mora v slučaju izpraznitve kakega učiteljskega mesta v svojem območju obvestiti pokrajinski šolski svet glede želja in posebne kvalifikacije učitelja, ki naj bi se imenoval na to mesto.

Za razpis službe se lahko javijo samo oni učitelji, ki imajo pet let službe kot redni učitelji.

Pri oddaji mesta se ozira v prvi vrsti na kvalifikacijo, a pri jednaki kvalifikaciji se dá prvenstvo kandidatu, katerega rodbinske zadeve v to opravičujejo.

Učitelj, ki je dosegel stalno mesto, se lahko premesti:

1. Na lastno prošnjo;

2. kazensko, po obsodbi disciplinarnega sodišča;

3. v slučaju službene potrebe z odlokom državnega prosvetnega sveta;

4. ako se opusti njegovo učiteljsko mesto.

V poslednjih dveh slučajih ima učitelj pravico stalnosti v onem kraju, kamor ga je prenesta šolska oblast.

Čl. 36. Kazenskim potom premeščeni učitelji se ne morejo potegovati za razpis onega mesta, od kjer so bili odstranjeni, dokler ne preteče 3 leta, odkar je stopila odločitev disciplinarnega sodišča v veljavo.

Čl. 37. Nepopolnjena razpisana in prazna mesta, ki se sistemizirajo tekom šolskega leta, popolnjuje šolska oblast začasno z novimi učitelji.

Čl. 38. Ako se učitelja prestavi iz kakega kraja zaradi opustitve šole ali poedinli oddelkov (čl. 35, 4.) ima pravico, da se brez razpisa vrne, ako se sistemizira tekom šolskega leta prazno mesto v istem kraju.

Čl. 39. Začasen učitelj, učiteljski suplent in pomožni učitelj nima pravice do pokojnine in do periodičnih povikov.

Čl. 40. Koliko ur je dolžan učitelj narodne šole poučevati tedensko, se ravna po potrebah šole, a v principu znaša za upravitelja osnovnih šol 24 ur manj toliko ur, kolikor je učitelj na šoli, vendar najmanj 18 ur; za učitelja osnovnih šol 28 tedenskih ur; za upravitelja meščanskih šol 12, a za učitelje brez razlike stroke 22 tedenskih ur.

Ako poučuje kdo več, kakor je obvezan, i to več kot 14 ur, dobi posebno nagrado po predpisih za substitucijo. Učitelju se lahko naloži največ 6 tedenskih ur preko gori navedene maksimalne dolžnosti.

Učitelj, ki poučuje v nadaljevalni šoli, dobiva za to posebno nagrado. Učitelje za nadaljevalno šolo določi okrajni šolski nadzornik.

Čl. 41. Otroška vrtarica dobiva brezplačno stanovanje in kurivo ali odškodnino za to, kakor učiteljske osnovne šole.

Čl. 42. Državnim uradnikom se računajo za služaj vstopa v učiteljsko službo, ako so sicer izpolnili predpisane pogoje, vsa službena leta, dosežena v drugih strokah. Učiteljem, ki preidejo v druge kategorije državne službe, se računa v pokojnino čas, ki so ga prebili v učiteljski službi, toda samo v tem slučaju, ako ne morejo dalje opravljati učiteljskega poklica, kar se morajo ugovoriti po komisiji preiskavi treh državnih zdravnikov, ki jih določi šolska oblast, ali ako dovolj prestop v drugo službo državni prosvetni svet.

Čl. 43. Šolski upravitelj dá lahko učitelju 3 dni dopusta, okrajni šolski nadzornik 15 dni, a pokrajinska šolska oblast 3 mesece. Dopust preko 3 mesecev daje ministrstvo prosvete. V slučaju bolezni se lahko odredi preiskava po zdravniški komisiji (3 zdravniki), ki jo določi šolska oblast.

Učitelj narodne šole ostane lahko v slučaju bolezni na dopustu, a da se ga ne premešči v pokoj, le najdalje toliko časa, kolikor to dopuščajo predpisi drugim državnim uradnikom.

Čl. 44. Plače, pokojnine, nagrade, stanarino in selitvene stroške dobivajo učitelji narodnih šol iz državne blagajne.

Učitelju narodnih šol pripadajo isti selitveni stroški, kakor drugim državnim uradnikom istega činovnega razreda.

c) Dolžnosti.

Čl. 45. Učitelji narodnih šol so dolžni:

1. prihajati redno v šolo in vzgajati deca po pedagoških pravilih in poučevati učne predmete po predpisanih načrtih, navodilih in učnih knjigah;
2. redovati vestno in pravično vspeh in obnašanje učencev v določenem času;
3. nadzorovati deca pri izvrševanju predpisanih verskih dolžnosti;
4. obveščati ob času roditelje (rednike) in šolski odbor o odsotnosti učencev od šole in biti v zvezi z učencemimi roditelji (redniki);
5. paziti na poverjenosti jim šolske stvari, posebno na šolsko opremo, učila, šolsko knjižnico, šolski arhiv, material za pisanje, risanje in ročna dela, za katere stvari so materialno odgovorni;
6. sodelovati pri delu učiteljskega sveta in pomagati pri poslu krajnega šolskega odbora;
7. sodelovati pri delu okrajnega šolskega zbora;

8. pohajati v račne in praktične učiteljske tečaje, kadar se v nje pozovejo;
9. nadomeščati bolne in odsotne učitelje po odredbi upravitelja ali nadzornikov;
10. prisostvovati pri šolskih izletih in šolskih svečanostih;
11. podpirati prosvetne in kulturne naprave, ki imajo vez s šolo;
12. obnašati se v službi in izven nje kakor se to spodobi izobraženim ljudem in učiteljskemu poklicu; zadržati je njim vsak drugi posej ki se ne vjema z učiteljsko službo. Za redno izvrševanje kakih drugih poslov, razven učiteljskih, morajo v naprej zaprositi dovoljenja pokrajinske šolske oblasti;

13. Kadar se učitelj prvič uvede v službo, položi prisego kakor ostali državni uradniki.
14. Učitelja uvede v službo upravitelj, a tam, kjer ga ni, predsednik šolskega odbora.
15. Učitelj lahko zapusti učiteljsko službo samo tedaj, ako se njegova odpoved upošteva. V nasprotnem slučaju se mu ne bodo vračunala prejšnja leta, ako zopet nastopi službo. Odpoved se lahko javi na koncu šolskega leta in takrat mora biti vpoštevana; odpoved javljena v začetku šolskega leta ni treba, da bi bila vpoštevana, toda ako se vpoštevata, ne more dobiti učitelj tekom tega leta drugega mesta.
16. Ako učitelj brez dovoljenja ali brez zadostne opravičbe izostane iz svoje službe 7 dni v kraju ali 15 dni izven kraja, ali ako ne nastopi nove službe v 15 dneh od dneva nameščenja ali premešitve, se smatra, da je zapustil učiteljsko službo in njegovo mesto se razpiše kot izpraznjeno.
17. Obnašanje učiteljev in učiteljic in njihovo delo v šoli ocenjujejo nadzorniki po tem zakonu in po predpisih, ki se bodo za to izdali. Delo se ocenjuje z redom: odlični, dober, zadosten in nezadosten. Nadzornik zapiše oceno z motivacijo v kvalifikacijski list. Jeden izvod tega lista se nahaja pri šolski upravi in se pošlje za učiteljem, če se premešči, upravi nove šole, drugi izvod ostane pri okrajnem šolskem nadzorniku. Učitelj ima vsak čas pravico vpogleda in do prepisa svojega kvalifikacijskega lista.

Proti nezadostni oceni dela se lahko učitelj pritoži v roku treh dni na pokrajinsko šolsko oblast, ki lahko ukaže ponovno inspekcijo in odredi za to drugo strokovno osebo. Ako se ocena ne popravi, prevzame učitelj vse stroške druge inspekcije.

Leto, v katerem je dobil učitelj oceno dela nezadostno, se ne bo računalo za pripravljeno periodično povijanje plače, toda ta izguba ne vpliva na kasnejše napredovanje povikov.

d) Kazni.

Čl. 49. do 53. Učitelji, ki se pregreše v svoji službi, se sodijo in kaznujejo po zakonu o disciplinarni sodbi učiteljev narodnih šol. (Glej dodatek o disciplinarnem postopanju proti učiteljem narodnih šol.)

VI. Uprava in nadzorstvo.

Čl. 54. Upravo in nadzorstvo nad narodnimi šolami vrše:

1. prosvetni minister z državnim šolskim svetom;
2. pokrajinske šolske oblasti (poverjeniki za uk) s pokrajinskimi šolskimi sveti;
3. okrajni šolski nadzorniki z okrajnim šolskim odborom;
4. šolski upravitelji s kraječimi šolskimi odbori.

Šolski okraj in šolske občine se ustanavljajo po potrebi brez ozira na politično razdelitev.

1. Krajni šolski odbor.

Čl. 55. Krajni šolski odbor sestavljajo:

- a) 3 do 5 zastopnikov, ki jih določi občinski

svet ene občine, v kateri je šola (v občinskih sejah mora biti eden izmed njih župan) in

b) upravitelj šole ali učitelj, ako je sam. Člane šolskega odbora voli občinski odbor na 3 leta in to takoj na koncu šolskega leta. Ako ne bi hotel kateri državljani prevzeti mesta, se nastopi proti njemu po odredbah občinskega zakona. O volitvi in premebah v odboru se vsakokrat obvesti okrajni šolski nadzornik.

V večjih šolskih občinah se lahko število odbornikov poveča; v mestih, kjer je več ločenih popolnih šol, se lahko odborejo poleg skupnega (glavnega) šolskega odbora še pododbori za vsako šolo ali vsaki okraj. Predsednika pododborov določi glavni šolski odbor. Koiko članov naj ima krajni šolski odbor, odločuje okrajni šolski odbor.

Čl. 56. Člani krajnega šolskega odbora volijo izmed sebe predsednika, podpredsednika in blagajnika, poslovođa je upravitelj (učitelj).

Seje se vrše v šolskem poslopiju. V sejah se lahko sklepa kadar je prisotnih več kakor polovica članov; sklepa se z večino glasov, pri enakem številu glasov odloča predsednik.

Čl. 57. Predsednik sklicuje seje po potrebi poslov. Toda dolžan je sklicati seje vsakokrat, kadar to zahteva upravitelj (učitelj) ali večina glasov odbora in to najkasneje tekom 8. dni. Ako tega ne stori, kaznuje se vsakokrat denarno v korist šolski blagajni. To kazen izreče okrajni šolski nadzornik po pritožbi upravitelja ali katerega člana krajnega odbora, a izvršuje jo državna izvrševalna oblast v roku 15 dni.

Vsak član odbora je dolžan prihajati k sejam. Ako ne pride in ne opraviči svoje odsotnosti s tehtnim vzrokom, ga kaznuje šolski odbor s tremi dinarji v korist šolski blagajni. To kazen izvršuje občinski sod (okrajno glavarstvo), ako je pa kaznovan član iz druge politične občine, tedaj izvršuje kazen politična oblast one občine.

Čl. 58. Šolski odbor predstavlja šolsko občino in skrbi za izvršitev njenih dolžnosti, ki ji jih nalaga ta zakon.

Poleg tega je dolžan:

1. da upravlja šolsko imetje in šolske fondе;
2. da sestavi v začetku vsakega šolskega leta proračun za novo leto in da ga pošlje v potrdilo okrajnemu šolskemu odboru;
3. skrbeti, da vsi šoli dorasli otroci pohajajo v šolo in podpirati učitelje v vseh šolskih poslih.

Dolžan je izvrševati vse šolske navedbe višjih šolskih in pokrajinskih oblasti v slučajih veljavnih tudi za druge državne zakone, a posebno navedbe šolskega nadzornika in okrajnega šolskega odbora.

Čl. 59. Blagajnik upravlja šolsko blagajno po čl. 17. tega zakona.

Šolski odbor ima pravico pregledati blagajno kadarkoli uvidi potrebo, vendar jo je dolžan pregledati koncem vsakega meseca. V slučaju nepravilnosti računov podvzame korake za varnost šolske imovine.

O stanju blagajne podaja blagajnik okrajnemu šolskemu nadzorniku trimesečno poročilo.

Ako bi se pri kakem krajnem šolskem odboru pojavile netočnosti pri vodstvu šolske blagajne, lahko prevzame okrajni šolski odbor sam denarno poslovanje s krajno šolsko imovino in blagajno.

Čl. 60. Za neizpolnjevanje predpisanih dolžnosti kaznuje predsednika in člane šolskega odbora šolski nadzornik, odnosno pokrajinski šolski svet z denarno kaznijo v korist šolske blagajne in to v prvem slučaju na prošnjo upravitelja (učitelja) ali katerega drugega člana krajnega šolskega odbora, a v drugem slučaju na predlog okrajnega šolskega nadzornika. Proti obsodbi šolskega nadzornika se je pritožiti pri pokrajinskem šolskem svetu, a proti obsodbi pokrajinskega sveta pri prosvetnem ministru v roku 15 dni, katerega odločitev je končno veljavna.

Čl. 61. Dopisovanje krajnega šolskega odbora z okrajnim šolskim odborom, z nadzornikom in z ostalimi oblastmi se smatra za službeno in zato se ne plača ne poštnine, ne kolekov. To velja tudi za službeno dopisovanje šolskih uprav.

2. Okrajni šolski odbor.

Čl. 62. Okrajni šolski odbor sestoji iz: 1. okrajnega načelnika, 2. šolskega nadzornika z okraju, 3. upravitelja učiteljskega v tem okraju ali ako ga ni, ravnatelja srednje šole v okrajnem mestu, 4. šolskega zdravnika ali kjer ga ni, najstarejšega službenega zdravnika, 5. službenega inženirja, 6. upravitelja (upraviteljice) meščanske šole, 7. upravitelja osnovne šole v okrajnem mestu, ako jih je več zastopa najstarejši upravitelj po službi, 8. po enega zastopnika iz vsakega kraja (glavarstva) ki ga izbere okrajna skupščina na 3 leta, 9. dveh članov, ki ju izbere okrajni učiteljski zbor na tri leta, 10. skrbstvenega sodnika.

Mesta, v katerih je najmanj 80 učiteljev narodnih šol, tvorijo sami za se šolsko okrožje. V tem slučaju vstopi v okrajni šolski odbor namesto okrajnega načelnika župan, a namesto okrajnih zastopnikov 5 odbornikov, ki jih izbere mestni občinski svet. V tem slučaju opravlja okrajni šolski odbor funkcije krajnega šolskega odbora.

O volitvah in premebah v odboru se obvešča pokrajinski šolski svet.

Poslovođjo voli odbor iz svoje srede za leto dni.

Predsednik sklicuje seje po potrebi poslov in izvršuje odobrove sklepe. Na vsakem sestanku mora biti več kakor polovica članov navzočih, a sklepa se z večino glasov.

Člani odbora, ki ne pridejo k seji in ne opravičijo svoje odsotnosti z važnimi razlogi, kaznuje predsednik denarno v korist okrajne šolske blagajne. To kazen izvršuje politična oblast. Predsednik je dolžan sklicati seje, kadar to zahteva šolski nadzornik ali večina članov odbora in to najkasneje v 15 dneh. Ako tega ne stori, ga kaznuje pokrajinski šolski svet z denarno kaznijo v prid okrajni šolski blagajni.

Člani odbora, ki žive izven kraja, kjer se vrše seje, dobivajo iz okrajne šolske blagajne odškodnino potnih stroškov in dnevnice.

Na seji se morajo izčrpati vse točke dnevnega reda.

Čl. 64. Dolžnosti okrajnega šolskega odbora so:

1. skrbeti za zidavo novih šolskih poslopij v vsem okrožju (čl. 15), nabaviti pred začetkom šolskega leta za vsa deca predpisane šolske knjige, (za siromašno deca brezplačno) pisalni in risarski material;
2. skrbeti, da vrše šolske občine svoje dolžnosti po tem zakonu;
3. paziti na delo krajev šolskih odborov in poravnati spore med temi odbori in učitelji;
4. pregledati in odobriti proračun šolskih občin in račune njenih blagajnikov, katerim daje absolutorij;
5. imeti nadzorstvo nad šolsko imovino in šolskimi fondji ter podvzemat vse potrebno v varstvo imetja in fondov;
6. potrditi sestavljanje in razdajanje šolskih občin in v tem slučaju odločevati o razdelitvi šolske imetja (čl. 13. in 18.);

7. predlagati pokrajinskemu šolskemu svetu skrbeti in poldnevni pouk v posameznih šolah (čl. 3. in 22.);

8. odločevati o nabavi odobrenih knjig za obdarovanje učencev ob letnih izpiti (slovesnostih);

9. dajati potnino članom okrajnega učiteljskega zbora (čl. 70) in članom okrajnega šolskega odbora (čl. 63);

10. predlagati pokrajinski šolski oblasti nagrade za učitelje, ki poučujejo na nadaljevalnih šolah (čl. 40) in na kulturnem in človekoljubnem polju;

11. na koncu vsakega računskega leta pa sestavljati šolski proračun za novo računsko leto in ga pravočasno poslati pokrajinskemu šolskemu svetu;

12. skrbeti za napredek vseh šol in drugih prosvetnih naprav in zavodov v okraju, posebno pa snovati in popolnjevati okrajno učiteljsko knjižnico in zbirko vzornih učil.

Čl. 65. Okrajni šolski odbor razpolaga z okrajno šolsko blagajno, v katero se stekajo: 1. ves okrajni šolski davek; 2. prostovoljni zneski in volila; 3. izterjane kazni po tem zakonu.

Šolsko blagajno vodi okrajni blagajnik po odredbi tega zakona in po naredbah predpostavljanih šolskih oblasti. On predlaga račune v pregledovanje okrajnemu šolskemu odboru in krajnemu pregledovalcu računov glavne kontrole. Slednji daje absolutorij predsedniku odbora kot izdajatelju odlokov in blagajniku kot polagalcu računov.

3. Upravitelj.

Čl. 66. Odpade z ozirom na čl. 29.—33.

Čl. 67. Dolžnosti upravitelja narodne šole so:

1. Poleg svojega učiteljskega posla upravlja šolo in nadzirati njen red, pouk in odgojo.
2. Paziti, da prihajajo vsi učitelji točno k poslu, da se pri predavanjih točno drže predpisane učnega načrta in navodila in da se pri tem poslužujejo odobrenih učnih knjig in drugih učil.
3. Uvesti učitelje v službo, jim objavljati navedbe šolskih in drugih oblasti in skrbeti za njih izpolnitev.
4. Določevati zameno bolnim in odsotnim učiteljem za krajšo dobo in obveščati o tem nadzornika.
5. Paziti in imeti v dobrem stanju šolsko opremo, šolsko knjižnico, učila, šolski arhiv, pisalni in risarski material, za kar je materialno odgovoren.
6. Nameščati in odpuščati šolske strežnike, skrbeti, da je šolsko poslopje v dobrem stanju in da v njem vlada čistost in ob času zahtevati potrebnih popravil.
7. Skrbeti za pravilno ocenjevanje učencev.
8. Paziti na obnašanje učiteljev in jih opominjati na dolžnost, pri večjih pogreških in krivcah pa obveščati nadzornika.
9. Dajati v slučajih nujne potrebe učiteljem dopuste do treh dni in o tem obveščati nadzornika.
10. Voditi delo učiteljskega zbora.
11. Dopisovati z vsemi oblastmi.
12. Na koncu vsakega treh mesecev, a po potrebi tudi češče, obveščati nadzornika o celokupnem stanju šole.

4. Učiteljski svet (zbor).

Čl. 68. Vsi učitelji jedne šole tvorijo učiteljski svet.

Predsednik sveta je upravitelj, ki sklicuje seje vsaki mesec, a po potrebi tudi bolj pogosto. Vsak učitelj je dolžan prisostvovati pri delu sveta. Upravitelj obvešča okrajnega šolskega nadzornika o delu sveta.

Čl. 69. Učiteljski svet opravlja sledeče posle:

1. Dogovarja se o pravilnem postopku pri pouku in zvezi ter enotnosti pouka po vseh razredih;
2. sporazumeva se o enakem pravilnem postopanju vseh učiteljev z ozirom na odgojo dece in na potrebe reda v šoli in izven nje;
3. prireja šolske ekskurzije, šolske slovesnosti in zabave;
4. predlaga nabavo potrebnih učnih pripomočkov;
5. razprodaje učne knjige in material za delo v šoli;
6. izbira odlične učence za obdarovanje;
7. izbira siromašne učence, ki naj dobe podporo iz šolskega fonda;
8. skrbi za povečanje šolskega fonda in šolskega premoženja;
9. skrbi za napredek šole in vzdrževanje njene ugleda;
10. prireja roditeljske sestanke v šoli zaradi dogovora o vzgoji otrok.

5. Okrajni učiteljski zbor.

Čl. 70. Okrajni učiteljski zbor tvorijo vsi učitelji in učiteljice narodnih šol, ki stoje pod upravo enega šolskega nadzornika.

Okrajni nadzornik sklicuje kot predsednik učiteljski zbor vsaj enkrat v treh letih v dobi počitnic. Podpredsednika in poslovođa voli zbor.

Na zboru se sklepa z večino glasov.

Učitelji so dolžni prihajati na zborove sestanke in prisostvovati pri njegovem delu. Šolski nadzornik predloži poročilo o delu zbora pokrajinski šolski oblasti.

Čl. 71. Učiteljski zbor opravlja sledeče posle:

1. Razpravlja o pedagoških vprašanjih, ki se tičejo narodne šole in ki se stavljajo na dnevni red;
2. ocenjuje vzorna predavanja, ki jih imajo posamezni člani zbora v narodni šoli;
3. voli odbor, ki naj sestavi dnevni red za naslednji sestanek zbora;
4. dogovarja se o odstranitvi zadržkov pri šolskem delu in stavlja o tem predloge kompetentnim šolskim oblastem;
5. skrbi za strokovno izpopolnitev svojih članov;
6. posvetuje se o napredku prosvete v okraju in vsej deželi;
7. voli odbor, ki naj upravlja okrajno učiteljsko knjižnico in zbirko vzornih učil.

6. Šolski nadzornik.

Čl. 72. Okrajni šolski nadzornik izvršuje administrativno nadzorstvo nad vsemi državnimi in privatnimi šolami v svojem okrožju, poleg tega mu pripada tudi strokovno in instruktivno nadzorstvo nad vsemi javnimi in privatnimi zabavišči (otroškimi vrtci), osnovnimi in nadaljevalnimi šolami in nad vsemi podjetji za narodno prosveto v okrožju.

Pedagoško-didaktično nadzorstvo nad meščanskimi šolami izvršuje pokrajinski šolski nadzornik za osnovne šole.

Okrajne šolske nadzornike imenuje začasno za dve leti pokrajinska šolska oblast, a definitivno minister prosvete upošteva one prosvetne in učiteljske osebe, ki so se odlikovale s svojim delovanjem v šoli ali na polju strokovne pedagoške književnosti. Definitivno se izvrši imenovanje po

kandidaturi pokrajinskega šolskega sveta in po zaslišanju državnega prosvetnega sveta.

Pravni odnosi okrajnih nadzornikov se bodo posebej uredili.

Čl. 73. Za vsak okraj se nastavi po eden okrajni šolski nadzornik, v slučaju potrebe pa se mu lahko pridele nadzorniški pomočniki.

Vsakemu nadzorniku je dodeljeno potrebno število pisarniškega osebja.

Čl. 74. Dolžnosti okrajnega šolskega nadzornika so:

1. Da naj dvakrat na leto obišče in dobro pouči narodne šole in ostale nižje odgojevalne zavode in institucije za deca v svojem okraju in da odstranjuje zadržke pri šolskem delu.
2. Da po potrebi poučuje učitelje v pravilnem šolskem delu (pouku) in da skrbi za njih izpopolnjevanje.
3. Da nadzira službene posle upravitelja in učiteljskih svetov in da pregleda delo krajev šolskih odborov, pa da o tem obvešča okrajni šolski odbor.
4. Da sklicuje okrajni učiteljski zbor in da upravlja njegovo delo.
5. Da skrbi za otvoritev novih razredov in novih šol in da prisostvuje pri izboranju kraja za podružne šole in pri pregledu poslopij, ki jih ponujajo privatniki za šole.
6. Da objavlja šolske zakone in naredbe po upravitelju in drugih šolskih oblasteh.
7. Da ocenjuje delo in obnašanje učiteljev in da izpolnjuje dolžnosti, ki mu jih predpisuje zakon o disciplinarnem postopanju z učitelji narodnih šol.
8. Da preiskuje nesoglasja med učitelji in kraječimi šolskimi odbori in poravnava spore med njimi, a v slučaju neuspeha, da to predloži v odločitev okrajnemu šolskemu odboru.
9. Da kaznuje predsednika in člane krajev šolskih odborov za neizpolnjevanje dolžnosti po tem zakonu.
10. Da določa čas za krajše počitnice (čl. 22) in da odločuje o prekinjenju pouka v izrednih prilikah.
11. Da skrbi za izpopolnitev praznih učiteljskih mest in da odreja namestnike bolnim učiteljem za daljši čas.
12. Da daje učiteljem dopust do 15 dni, a da predlaga prošnje za daljši dopust pokrajinski šolski oblasti s svojim mnenjem.
13. Da vodi statistiko vseh šol v svojem območju.
14. Pazi, da se samo odobrene šolske knjige in učila uporabljajo v šoli in da se za šolske knjižnice nabavljajo vse knjige, ki se priporočajo.
15. Da predlaga otvoritev privatnih šol.
16. Da odločuje o odpustu učencev in učenek narodnih šol dogovorno s kraječim šolskim odborom (čl. 23 i 25).
17. Da prisostvuje pri nadzorniških sestankih (čl. 76 i 77).
18. Da predlaga okrajnemu šolskemu odboru in pokrajinskemu šolskim oblastem polletna poročila o stanju šol v svojem okraju in da predlaga potrebno za zboljšanje omenjenega stanja.
19. Da dopisuje z vsemi šolskimi in drugimi oblastmi in da posreduje v dopisovanju med upraviteljem narodnih šol z jedne strani in predpostavljanimi oblastmi na drugi strani.
20. Da izvršuje tudi druge posle, ki so mu odrejeni po tem zakonu in da se pri tem delu ravna po navodilih, ki mu jih predpišejo predpostavljene oblasti o nadzorstvu šol.

Čl. 75. Nadzorstvo nad vadnico učiteljskega osnovno šole, v kateri se gojenci in gojenke učiteljskega vežbajo v šolskem pouku izvršuje upravitelj učiteljskega. Njegove dolžnosti so v tem pogledu iste kakor dolžnosti okrajnega šolskega nadzornika.

Čl. 76 i 77. V slučaju potrebe se snidejo okrajni šolski nadzorniki na sestanke s pokrajinskimi šolskimi nadzorniki in se posvetojejo o vprašanjih, ki jim jih predloži šolska oblast ali ki jih sami predložijo.

Pokrajinska šolska oblast.

Čl. 78. Šolsko upravo v posameznih pokrajinah upravlja pokrajinska šolska oblast, ki:

1. Rešuje načelno pedagoško-didaktična vprašanja narodnih šol.
2. Pripravlja učne načrte za narodne šole.
3. Pripravlja šolske knjige.
4. Imenuje, premešča in vpokojuje učitelje narodnih šol.
5. Izvršuje nadzorstvo nad narodnimi šolami, okrajnimi šolskimi nadzorniki in odbori.
6. Skrbi za zidavo, razširjenje in vzdrževanje narodnih šol.
7. Sestavlja proračun.
8. Skrbi za izplačevanje učiteljskih prejemkov in zalaganje šol s knjigami in potrebščinami.
9. Poseba pažno narodni izobrazbi v obče in naposled prosveto-človekoljubnim zavodom.
10. Skrbi, da se šolski zakoni in naredbe točno izvršujejo.
11. Obvešča prosvetnega ministra o upravi in stanju šol in izdaja vsako leto tiskano poročilo o stanju šol.
12. Predlaga prosvetnemu ministru imenovanja okrajnih šolskih nadzornikov.
13. Gospodari s pokrajinskimi šolskimi fondji.
14. Upravlja pokrajinsko zalogo šolskih knjig in tiskovin.
15. Nadzorstvo nad vsemi narodnimi šolami in okrajnimi šolskimi nadzorniki in odbori izvršuje pokrajinska šolska oblast po pokrajinskih šolskih nadzornikih, ki opravljajo obenem posle pogojevalcev pri pokrajinski šolski oblasti in pokrajinskem šolskem svetu. Pokrajinske šolske nadzornike imenuje v potrebnem številu prosvetni minister na način predpisan za okrajne šolske nadzornike.

Poleg pokrajinskih nadzornikov se namešča še pri pokrajinski šolski oblasti potrebno število učiteljev in okrajnih šolskih nadzornikov za izvrševanje administrativnih in pedagoško-didaktičnih poslov.

Pokrajinski šolski svet.

Čl. 80. Pri pokrajinski šolski oblasti obstoja še kot posvetovalna oblast pokrajinski šolski svet, katerega predsednik je načelnik pokrajinske šolske oblasti ali njegov namestnik (uradniški pokrajinske šolske oblasti, ki je pedagoški strokovnjak).

Člani tega sveta so:

a) Po položaju:

1. Pokrajinski šolski nadzorniki za narodne in srednje šole.
2. Administrativni referent pokrajinske šolske oblasti.
3. Predsednik zveze učiteljskih društev (ali namestnik).
4. Predsednik profsorskega društva (ali namestnik).
5. Pokrajinski vrhovni zdravnik.

b) Imenovan:

1. Po en upravitelj osnovne in meščanske šole v kraju.
2. Eden ravnatelj srednjih šol v kraju.
3. Eden ravnatelj učiteljskega.
4. Dva profesorja filozofske fakultete, ako se ta nahaja v kraju vlade.

Te člane imenuje prosvetni minister za tri leta.

Cl. 81. Pokrajinski šolski svet opravlja sledeče dolžnosti:

1. Daje utemeljena strokovna mnenja o vseh načelnih pedagoško-didaktičnih vprašanjih narodnih šol, o učnih načrtih, knjigah in učilih, vprašanih uredbe prosvetno-humanih zavodov in narodne izobrazbe.

2. Izreka se o premeščanju stalnih učiteljev (Cl. 35).

3. Predlaga prosvetnemu ministru potom pokrajinskih šolskih oblasti imenovanje okrajnih in pokrajinskih šolskih nadzornikov.

4. Stavlja iniciativne predloge o vprašanih uredbe in uprave narodnih šol.

5. Izvršuje nadzorstvo nad delom okrajnih šolskih odborov.

Pokrajinski šolski svet ima svoje seje po potrebi, vendar najmanj enkrat v mesecu. V slučaju potrebe lahko pozove na seje tudi druge strokovnjake in zasliši njih mnenje.

Cl. 82. Služba članov pokrajinskega šolskega sveta je častna. Vsi člani dobivajo dnevnic, a oni, ki ne stanujejo v mestu sveta, tudi potne stroške.

Poslovodjo sveta nastavlja pokrajinska šolska oblast.

Na sejah odločuje večina glasov.

Disciplinarni zakon.

Disciplinarni postopek z učiteljstvom narodnih šol.

Za presojanje in sojenje disciplinarnih prestopkov in pregreškov učiteljstva narodnih šol je potrebno izdati posebna pravila, s katerimi bi se izvršila sledeča temeljna načela:

1. Radi nepravilnosti v službi more učitelje narodnih šol kaznovati vsaka šolska oblast (upravitelj, okrajni šolski nadzornik, pokrajinska šolska oblast in minister za uk) ustno ali s pisnim ukorom.

2. Disciplinarne prestopke učiteljstva morajo dognati in kaznovati posebni senati, in sicer:

a) okrajno disciplinarno sodišče kot prvo-instančna disciplinarna oblast,

b) pokrajinsko disciplinarno sodišče kot prizivna disciplinarna oblast.

Okrajnemu disciplinarnemu sodišču predseduje po činu najstarejši šolski uradnik v okraju, a člani so:

a) en sodnik,

b) trije učitelji narodnih šol, ki se imenujejo na predlog okrajnega šolskega odbora. Referent je okrajni šolski nadzornik.

3. Vse člane okrajnega disciplinarnega sodišča imenuje deželna šolska oblast za tri leta.

4. Pritožbe proti razsodbi disciplinarnega okrajnega sodišča rešuje pokrajinsko disciplinarno sodišče, kateremu predseduje predsednik deželne šolske oblasti ali njegov namestnik. Člani so:

a) pokrajinski šolski nadzornik za narodne šole,

b) en sodnik višjega sodišča,

c) dva učitelja narodnih šol.

Člani pod b) in c) se imenujejo na tri leta na predlog pokrajinskega šolskega sveta.

5. Proti razsodbi pokrajinskega disciplinarnega sodišča je pritožba dopustna na ministrstvo prosvete samo v takem slučaju, ako se glasi razsodba druge instance na odpust iz službe.

6. Disciplinarne kazni so:

a) pisni ukor;

b) prikašanje perijodskega napredovanja največ za eno leto; toda brez posledic na doseg kasnejšega napredovanja;

c) prenehanje na lastne stroške v istem službenem kraju;

d) odvzete šolskega vodstva (dohodki stalnega upravitelja ostanejo);

e) odpust iz službe s pokojnino;

f) odpust iz službe zvezan z izgubo pokojnine.

7. Vsak prestopke (pregreha, krivica) se mora popolnoma dognati z vestno preiskavo. Brez popolnoma izvršene preiskave se ne sme izreči nobena disciplinarna kazen.

8. Preiskavo vodi šolska oseba, katero določi predsednik okrajnega disciplinarnega sodišča.

9. Disciplinarni postopek more odrediti:

a) Okrajno šolsko nadzornišvo;

b) pokrajinska šolska oblast;

c) ministrstvo prosvete.

10. Okrivičeni more odkloniti poedine člane disciplinarnega sodišča, priti sam pred sodišče in pripeljati svojega zagovornika.

11. Pravomočno razsodbo mora izvršiti šolska oblast.

12. Vsaka disciplinarna kazen se zabeleži v kvalifikacijskem listu kaznjene.

13. Učitelj se ne sme disciplinarno zasledovati, ako je nastopilo zastaranje.

14. Pod določenimi pogoji se dopušča vrnitev v prvotno stanje.

15. Suspenzija od službe za čas disciplinarne preiskave je dopuštena samo v slučajih najtežje krivde, toda ne sme biti zvezan z odtegnitvijo plače. Vsako suspenzijo se mora predložiti v potrditev disciplinarnemu sodišču.

16. Proti umirovljeni učiteljski osebi more se disciplinarno postopiti samo v tem slučaju, ako je napravila za čas službe zločin po kazenskem zakonu, če zločin še ni zastaral.

17. Smrt okrivičene vstavi disciplinarni postopek.

18. Natančnejše postavbe za disciplinarni postopek bi se vzele iz hrvatske učiteljske pragmatike, izdane z naredbo Narodnega Vijeća SHS dne 12. XII. 1918. l.

Učiteljska izobrazba.

I. Sprejemanje golencev na učiteljska.

1. V učiteljska se sprejemajo golenci po dovršeni nižji srednji ali meščanski šoli. Otvarjanje šol, v katerih naj se učenci z internatno vzgojo pripravljajo samo za učiteljska, se mora prepovedati (zavreči) kot reakcionarno in nepedagoško institucijo.

2. Kot minimalna starost se zahteva od golencev, ki vstopi v prvi razred učiteljskega, dovršeno 14. leto ter ne sme biti spregleda (dispenze) od tega pogoja.

3. Sprejemnih izpitov za prvi razred pri dijakih, ki imajo predpisano predizobrazbo, ni potreba, toda na koncu prvega semestra naj se obavi selekcija in pri tem vzame v ožir celo telesno in duševno sposobnost golencev.

4. Število učencev v enem razredu ne sme presegati 40.

5. Fizično sposobnost dijaka konstatira pri sprejemanju na učiteljske komisije, sestavljena iz ravnatelja učiteljskega, šolskega zdravnika in učitelja glasbe.

6. Kandidati, ki nimajo predpisane predizobrazbe (nižje srednje ali meščanske šole), se sprejemajo na podlagi sprejemnega izpita, ki se polaga na učiteljsku. Ta izpit mora biti enak za

vse kandidate brez ozira, če so končali kak razred srednje ali meščanske šole, ali niso. Za polaganje tega izpita se morajo izdati posebni predpisi.

7. Na učiteljsku se ne morejo sprejemati privatisti niti se pripuščati k zrelostnemu izpitu (maturi) eksternisti.

8. Absolventi srednjih šol (tudi brez mature) se morejo pripustiti k zrelostnemu izpitu na učiteljsku, ako se eno leto vadilo na učiteljsku in prisostvujejo pedagoški.

9. Iz petega in šestega razreda srednjih šol se morejo sprejemati dijaki v drugi, oziroma tretji razred na temelju diferencialnega izpita.

II. Organizacija učiteljske.

1. Pripravljanje prosvetnega odbora je, da bi v interesu dobre vzgoje učiteljskega naraščaja bilo potrebno povišati število letnikov na učiteljsku vsaj na 5, toda z ozirom na ekonomske razloge in pomanjkanje učiteljskega ljudskih šol, katero se bo opazilo še dolgo vrsto let, ostane pri tem, da se omeji doba izobrazbe na 4 leta.

2. Predavanje pedagoške se ne sme začeti pred 3. letnikom, pa tudi tu je potrebno, da se izvede kot uvod v pedagoško gotova priprava za učenje pojavov duševnega življenja v smislu neprestanega razvijanja abstraktnega mišljenja in

koncentracije običajnih pojmov, doseženih v drugih naučnih oblastih.

3. V 3. letniku se odredi za pedagoško 5 tedenskih ur. V prvem semestru se porabi vseh 5 ur za teorijo, v 2. polletju pa 3 ure za teorijo, 1 uro za hospitiranje in 1 uro za konferenco (razgovor, kritiko).

4. V 1. semestru 4. letnika se določi za pedagoško 12 ur. Od teh se uporabi 2 uri za zgodovino pedagoške brez biografskih poednosti, omejena na one znamenitejšie znanstvenike, katerih ideje so še danes veljavne, 3 ure za specialno metodiko, a 7 ur za hospitiranje, prakso in konference.

5. V 2. semestru 4. letnika naj se po dve uri predava zgodovina pedagoške, 1 uro pa zakon o narodnih šolah in šolska administracija, ostalo pa porabi za prakso.

6. Specialno metodiko predava učitelj pedagoške s sodelovanjem in v sporazumu s strokovnimi učitelji. Ravnatelj učiteljske vodi prakso.

7. Razen srbskega ali hrvatskega, oziroma slovenskega jezika, jo potrebno, da se predava na učiteljsku še en tuji jezik z razvito pedagoško literaturo ali kateri lokalno potreben jezik, da se kandidati vsposobijo za poučevanje na osnovnih šolah s tem učenim jezikom.

8. Po mišljenju prosvetnega odbora bi potrebam učiteljske odgovarjal najbolj ta-le učni načrt:

Predmeti	za moške					za ženske				
	I.	II.	III.	IV.	Skupaj	I.	II.	III.	IV.	Skupaj
Verouk	2	2	2	1	7	2	2	2	1	7
Pedagogika	—	—	5	12	17	—	—	5	12	17
Srbski ali hrvatski, slovenski jezik s književnostjo	4	4	4	3	15	4	4	4	3	15
Tuji jezik	3	3	2	2	10	3	3	2	2	10
Geografija	2	2	2	1	7	2	2	2	1	7
Občna zgodovina in narodna	2	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Matematika	4	3	2	2	11	4	3	2	2	11
Prirodopis	3	2	2	2	9	3	2	2	2	9
Kemija	2	—	—	—	2	2	—	—	—	2
Fizika	—	3	3	1	7	—	3	3	1	7
Pisanje	1	1	—	—	2	1	1	—	—	2
Risanje	2	2	2	2	8	2	2	2	2	8
Nauk o glasbi, petju, posvetnem in cerkvenem	2	2	2	1	7	2	2	2	1	7
Nauk o zdravju (Higijena)	—	1	—	1	2	—	1	—	1	2
Gospodarstvo	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—
Gospodinjstvo in vrtarstvo	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Ženska ročna dela (v oddelkih)	—	—	—	—	—	2	2	1	1	6
Telovadba in deške igre	2	2	2	1	7	1	1	1	1	4
Glasba (v oddelkih)	2	2	2	1	7	2	2	2	1	7
Skupaj	31	31	34	34	130	32	32	34	34	132

Pri zgodovini naj se dijaki seznanijo z državno ustavo in ustalimi važnimi državnimi in socialnimi uredbami.

V 4. letniku naj se 1 tedenska ura, odmerjena za zemljepis in fiziko, uporabi za ponavljanje in zaokroženje znanja, pri fiziki pa naj se jemlje v ožir tudi ponavljanje kemije.

III. Koedukacija.

Kjerkoli je mogoče, naj se ustanovljajo posebna učiteljska za moške in ženske. Po razmerah in potrebah se morejo dopustiti tudi mešane šole, toda če je dovoljno število moških in ženskih, naj se odpro posebni paralelni razredi za vsak spol.

IV. Izpiti.

1. Razrednih izpitov za vsak letnik ni potreba.

2. Ob koncu študija polože oni dijaki, ki so dovršili IV. razred povoljno iz vseh predmetov, izpit zrelosti.

3. Izpit zrelosti se deli na tri dele: pisni, ustni in praktični izpit.

4. Pisni del izpita je ključno delo iz matrnege jezika, pedagoške in matematike.

5. Ustno se izprašuje iz:

a) pedagoške,

b) matrnege jezika,

c) zgodovine, zemljepisa in državne ureditve kraljevstva SHS,

d) prirodoslovja (prirodopisa, fizike in kemije po izbiri kandidata),

e) matematike.

6. Pri praktičnem izpitu obdela kandidat in izpelje določeno nalogo v osnovni šoli.

7. Vsa vprašanja, katera se imajo postaviti pri izpitu zrelosti, se morajo pretrstati in odobriti v konferenci izpitne komisije.

8. Oprostivne (dispenze) niso dovoljene ne za teoretični (pisni ali ustni) in ne za praktični del izpita.

9. V sprečevalu zrelosti se morajo zabeležiti redi za vse predmete. Redi onih predmetov, ki se pri izpitu zrelosti ne izpršujejo, se določijo na temelju zadnjih semestralnih redov. Sicer je treba postopati analogno odredbam za izpit zrelosti na srednjih šolah.

10. Najmanj po preteku dveh let praktičnega šolskega dela se pripusti začasni učitelj k praktičnemu učiteljskemu izpitu.

11. Ta izpit obstoji iz:

a) pisne domače ali ključne naloge,

b) ustnega izpita, s katerim kandidat pokaže, da je pisno nalogo samostojno napravil, da so mu dobro poznane šolske knjige, učila in šolski predpisi in da jih ume se posluževati ter da je dobro verziran v metodskih in didaktičnih vprašanjih, ki se mu redno stavijo v šolski praksi,

c) praktičnega dela v šoli na podlagi zadane teme, za katero se prej izdela načrt.

12. Temo za pisno domačo nalogo določi izpraševalni pedagoški v sporazumu s predsednikom, oziroma se na želje, ki jih navede kandidat v svoji prošnji.

S to temo mora kandidat dokazati poznavanje jezika, pravopisa in stila, a vsebina naj bo primer iz praktičnega dela s teoretično razlago postopka.

V istem smislu dajo se tudi naloge za ključno delo, namesto domačega.

13. Izpraševalno komisijo za vsako učiteljsko imenuje šolska oblast. Kandidat more polagati izpit pri vsaki komisiji, pri kateri hoče, toda če je pri eni padel, mora ponavljati izpit pri isti komisiji.

V. Nadaljna izobrazba učiteljstva.

Prosvetni odbor je mnenja, da bi se nadaljna izobrazba učiteljstva dosegla najbolje na ta-le način:

1. Da se začetniki, če je le kako mogoče, nastavijo na večrazrednicah z izkušenimi učitelji (upraviteljem).

2. Da se v času velikih šolskih počitnic prirejajo na učiteljskih tečajih, v katerih se bo učitelstvu nudila prilika, seznaniti se z novimi teorijami nauka, katere jim je potrebno znati kot prosvetnim delavcem. Obenem bi se seznanilo učitelstvo z aktualnimi vprašanji pedagoške, a posebno iz metodike.

Obisk teh tečajev mora biti prostovoljen.

3. Da se pri vsaki šoli ustanovi ročna knjižnica za učitelje. Okrajni šolski nadzorniki bi morali paziti, da se te knjižnice sistematično dopolnjujejo po direktivah, ki bi se določile v nadzorniških dogovorih.

4. Da se kolikor mogoče intenzivnejše obdržavajo okrajne učiteljske konference.

5. Šolska oblast mora izdajati pripomočke za učitelje narodnih osnovnih šol in pedagoške časopise. Privatna podjetja podpira s subvencijo.

6. Da se čim večja skrb posveti okrajnim učiteljskim knjižnicam.

7. Da se subvencionirajo ekskurzije (izleti) učiteljskih skupin, da se dajo potovalne ustanove poedinec, pa tudi v času šolskega leta.

VI. Izobrazba učiteljev meščanskih šol.

1. Da se dobi spreten naraščaj učiteljev in učiteljice za meščanske šole, ni dovolj, da se postavijo izpraševalne komisije, ki bi kakor do sedaj vsposobljale kandidate za učitelje meščanskih šol, ampak je treba tudi poskrbeti, da se marljivim mladim učiteljem nudi prilika pripravljati se na ta poklic v to določenih tečajih.

2. Ti tečaj bi se vršili v mestih, kjer je vseučilišče ali pa vsaj več srednjih šol in ki bi trajali redno 2 leti.

Pouk bi bil reden in v dveh letih bi se morala predelati vsa za izpit predpisana tvarina v pregledu, dočim bi se poedine partije obdelale intenzivnejše.

3. V tečaj bi se sprejemali:

a) Učitelji osnovne šole po položenem praktičnem učiteljskem izpitu, katere bi šolska oblast izbrala in pripustila v tečaj z njihovo plačo ali s podporo.

b) Absolventi srednjih šol po položenem zrelostnem izpitu.

4. V času obiskovanja tečaja bi se kandidati urili v praktičnem šolskem delu v eni meščanski, a ob priliki tudi v osnovni šoli, kot vadnici.

5. Obiskovalci, ki dobivajo od države plačo ali podporo, bi morali na koncu vsakega semestra polagati izpite iz predelane tvarine (v obliki kolokvij).

6. K učiteljskemu izpitu bi se pripuščali samo oni kandidati, ki bi zvršili dveletni tečaj in ki so v tem času na seminarski način delovali praktično v zbirkah ali izdelovali pisne naloge. Takim bi se delovanje zamenilo za pisni del izpita.

7. V koliko bi položeni kolokviji nadomestili posamezne dele ustnega izpita, se bo uredilo s posebno naredbo.

8. Od praktičnega delovanja ni oprostivne.

9. Izpitne skupine so:

a) Jezikovno-zgodovinska skupina s predmeti: narodnim jezikom, tujim jezikom, zgodovino in zemljepisjem.

b) Matematično-prirodopisna skupina s predmeti: matematiko, fiziko, kemijo in prirodopisom.

c) Matematično-tehnična skupina s predmeti: matematiko, fiziko, geometrijskem risanjem in prostoročnim risanjem (z lepomisjem).

Razentega je pedagogika izpraševalni predmet v vsaki skupini.

V prvi skupini se more tuji jezik zamenjati s prostim risanjem, a v drugi fizika z zemljepisjem. Lepopisje se more spojiti tudi s prvima dvema skupinama.

10. Razen navedenih običajnih predmetov se bo kandidatom nudila prilika, da dosežejo usposobljenje za poučevanje strokovnih predmetov, s katerimi se bodo odlikovale meščanske šole po svoji smeri (trgovski, kmetijski, tehniški itd.).

11. Pri ustnem izpitu se more kandidata izpraševati v enem dnevu največ iz dveh predmetov. Razen tega se naj dopusti, da se en del izpita preloži za naslednji termin, ako za to zaprosi kandidat pri prijavljanju za izpit.

12. Izpraševala vsebujejo samo legalne rede: prav dobro, dobro in dovoljno. Pedagoška praksa naj se ocenjuje na koncu.

Razen poedinih redov se mora v izpraševalu brez dodatka (prav dobro, dobro in dovoljno) konstatirati, da je kandidat sposoben za poučevanje na meščanski šoli.

13. Izpraševalno komisijo tvorijo učitelji, ki so predavali na tečaju, predsednika imenuje pa šolska oblast.

VII. Izobrazba učiteljev za učiteljska.

1. Napram posebnim nalogi, ki jo ima učiteljske, je potrebno, da se posveti izobrazbi učiteljev za učiteljska posebna pažnja tako, da pridejo na te zavode učitelji s teoretičnim znanjem in dovoljno izkušnjo v praktičnem šolskem delu.

2. Zaradi tega bi se učitelji za učiteljska mogli po mišljenju prosvetnega odbora pripravljati na ta-le način:

a) Učitelji, ki so napravili izpit za meščanske šole in si tako pridobili dovolj teoretične vaje, naj se sprejmejo na univerzo kot izvanredni slušatelji in podvržejo po dveh letih profesorskemu izpitu pred posebno komisijo, ki bi vsposobljevala samo učitelje za učiteljska.

b) K izpitu naj se pripuščajo tudi absolventi srednjih šol po štirih letih vseučilišnih nauk brez ozira, če so položili izpit za srednje šole ali ne.

3. Razen teoretične izobrazbe je potrebno, da so obe vrsti kandidatov vezbata v praktičnem šolskem delovanju v ljudskih in meščanskih šolah in učiteljsku ter da obiskujejo pedagoški seminar.

4. Izpitne skupine se bodo določile po potrebi po definitivnem sklepu učnega načrta za učiteljska.

VIII. Knjige za učiteljska.

Radi velike razlike v zadaci ne morejo se nikakor rabiti na učiteljskih knjigah, ki so sestavljene za srednje šole, kakor se je pri nas prakticiralo z malimi izjemami. Brezpogojno je potrebno, da se sestavijo za učiteljska posebne knjige.

IX. Privatna učiteljska.

V interesu narodne edinosti je potrebno, da so vsa učiteljska državna.

X. Vadnica.

1. Pri vsakem učiteljsku je potrebna vadnica z razdeljenim poukom. Klerkoli je mogoče, naj se uredi vadnica tudi z nerazdeljenim poukom in nadaljevalno šolo. Ako ni mogoče urediti vadnice z nerazdeljenim poukom in nadaljevalno šolo, je potrebno nuditi dijakom prilike, da v 4. razredu pogosteje prisostvujejo pouku in po možnosti tudi aktivno sodelujejo na takih šolah v okolici.

2. Radi svobodne izbire otrok iz različnih slojev meščanstva naj bo vadnica sestavljena iz učiteljskega, kot osnovna šola brez šolske občine.

3. Za učitelje na vadnici se imenujejo najboljši učitelji brez ozira na službena leta in sicer na temelju posebnega razpisa.

4. V pravnih ozirih so učitelji na učiteljskih izjednačeni z onimi na srednjih šolah, a učitelji na vadnicah z onimi na meščanskih šolah.

XI. Internati pri učiteljskih.

Z ozirom na jako slabe družins

obveznost trajala 6, a samo izjemoma 8 let, tako je bilo tudi v Istri. V Hrvaški-Slavoniji so imeli petletno dolžnost obiskovanja vsakdanje šole, Bosna-Hercegovina in Srbija pa 4 letno dolžnost. Dalmacija in Istra sta imeli poleg 6 letne vsakdanje šole dve leti ponavljalnice (produžne šole), a Hrvaški in Slavoniji tri leta ponavljalne šole. Drugi kraji niso imeli ponavljalnih šol.

Idealno bi bilo, da se osemletni obisk redne vsakdanje šole uvede po vsem našem državnem teritoriju. Iz različnih, naposled iz ekonomskih razlogov, to še dolgo ne bo moglo doseči, posebno pa ne v Bosni-Hercegovini in Srbiji. Na drugi strani pa ne bi bilo priporočljivo znižati trajanje šolske obveznosti v krajih, v katerih je uveden že od poprej osem- ali vsaj šestletni obisk. Priporočila se vsled tega, da se načeloma določi osemletni šolski obisk, ne da se ves ta čas mora prebiti v vsakdanji šoli, ampak da se en del tega časa dovoli za ponavljalno šolo (nadaljevalnica).

V Sloveniji vsled tega naibzve v splošnem ne bo ponavljalnih šol, v Dalmaciji in Istri bo trajala kakor do danes dve leti, v Hrvaški tri, v Vojvodini 2 in v Bosni-Hercegovini ter Srbiji 4 leta.

Čl. 5. V Avstriji, Hrvaški-Slavoniji je bilo maksimalno število učencev določeno na 80; to število se je iz pedagoških razlogov pokazalo preveliko. Zaradi tega bi bilo treba to število znižati na največ 50 do 60, toda v naših razmerah tega ni mogoče provesti, pa se je vzelo približno število 70.

Čl. 7. Institucija (postavljanje) pripravljalnih razredov ni bila poznana v krajih bivše Avstroogrske; pustili pa smo vseeno zaradi Srbije, čeprav bi bilo želeli, da se mesto pripravljalnih razredov uvedejo otroški vrtci (dječja zabavišta).

Čl. 8. Podobne uvedbe ni bilo v šolskem zakon Avstroogrske, vendar pa se zde umestne, da narog raje pošilja otroke v šolo.

Čl. 10 al. 2. Ta postavka je vzeta radi uspešne kontrole privatnega učenja, da se ne bi zaniževala odredbe al. 3 o obveznosti pouka. Al. 3 hoče, da prepreči odgojo srbske, hrvaške in slovenske dece v šolah tuje narodnosti (jezika).

II. Ustanavljanje in vzdrževanje šol.

Čl. 12. Broj 40 učencev je vzeti iz avstroogrskega in hrvatskega zakona, ker se zdi, da za sedaj ne bi bilo mogoče odpreti toliko šol, če bi se vzelo maksimalno število 30 otrok po srbskem zakonu.

Čl. 13. Uredba šolskih občin kot najmanjše jednote v organizaciji šolske uprave, je vzeta iz srbskega zakona.

Čl. 14 al. 3. Določeno je, da mora šolska občina skrbeti za stanovanje učiteljskega, da se bo zagotovil pouk tudi v krajih, kjer se drugače ne bi moglo dobiti prikladnih stanovanj. Al. 4. Te uredbe so vsebovane v zakonih razen v avstrijskih.

Čl. 17. Denarni viri, s katerimi bodo prisostvovali v svrhu osnovne šole posredne organizacije, se bodo morali naposled točno specificirati. Tu bo imel glavno besedo finančni minister, a v obzir se bo moral vzeti tudi dosedanj način pokrivanja šolskih stroškov po političnih občinah v deželah bivše avstroogrske monarhije.

Čl. 18. Tu se misli tudi na to, da se ob priliki izvedbe agrarne reforme vzamejo v obzir tudi šole.

III. Pouk.

Čl. 20. V zadnji točki se je mislilo na to, da izda minister normalne učne plane za poedine kategorije šol.

Čl. 22 al. 3. Ta uredba je postavljena v obziru na težke gospodarske in poljedelske razmere, katere se bodo gotovo čutile še dolgo časa po vojski. Al. 4. Tu se poldnevni pouk misli kot neprekinjen celodnevni pouk.

Dodatek k III. glavi.

Nadaljevalnice so šole pod imenom ponavljalnica, opetovnica ali pa prazniška-nedeljska šola ter so bile do sedaj v Dalmaciji, Istri, Hrvaški in Slavoniji. V nje so hodili otroci, kateri še niso dovršili dobo šolske obveznosti (14. leto), pa niso bili dolžni pohajati v vsakdanjo šolo. Te šole bodo kot nepopolni surrogat ostale tudi nadalje tedaj v krajih, kjer se ne bo mogla uvesti 8 letna dolžnost obiskovanja vsakdanje šole. To so žalibog vsi kraji razen Slovenije. Redno trajanje nadaljevalne šole bo različno: V Srbiji in Bosni 4 leta, Hrvaški 3 leta, Vojvodini, Dalmaciji in Istri 2 leti.

Vsi udeležniki razprave v prosvetnem odboru so se zedinili v tem, da so meščanske šole v obziru na naše prosvetne in ekonomske prilike tip šole, katerih je treba kolikor mogoče več odpreti, a v isti čas katere je treba organizirati in preskrbeti z dovoljno izprašanim (naobraženim) učitelstvom.

IV. Učenci.

Čl. 23. Avstrijski zakon je določil začetek šolske obveznosti brez izjeme s početkom 7. leta,

to je s končanim 6. letom. V mnogih slučajih se je pokazalo, da je ta doba neprimerna, ker otroci še niso dovolj razviti, n. pr. posebno v malaričnih krajih Dalmacije in Istre. Potrebno je bilo zaradi tega prestaviti to dobo do končnega 7. leta, a z obzirom na mestne otroke, kateri mislijo tudi nadaljevati nauke, se sprejmejo v šolo z dokončanim 6. letom, ako so telesno in duševno dovolj razviti.

Čl. 24. Te nekoliko ostre odredbe so v načrtu uvrščene zaradi tega, ker se žalibog bodo v naših krajih rabila še dolgo prisilna sredstva. Taka sredstva pa nimajo smisla, ako se odmerjajo kazni preizkuš, a delujejo šele čez nekaj mesecev in let, kakor je to bilo n. pr. v Avstriji.

Čl. 25. Namesto šolskih naznanil in izpričeval se uvede po srbskem vzorcu pripravljenska knjižica redov (ocena).

Da bi se šola kolikor mogoče prej popularizirala, se odrede na koncu leta šolske slavnosti. Preprečeni pa so izpiti, kateri so bili še v Srbiji v navadi, kot času neprikladne uvedbe.

Čl. 27. V tem članku so določene zaradi kontrole privatnega učenja ostreje odredbe, iz teh razlogov so tudi prepovedane končne slavnosti v privatnih šolah.

V. Učiteljstvo.

a) Priprava.

Čl. 28. Al. 4. Z ozirom na veliko pomanjkanje moških učiteljskih moči, katero pomanjkanje ne bo še dolgo prenehalo, se določa, da morejo učitelje izvrševati poklic učitelje v vseh razredih (šol. letih) osnovne šole. Samo na mesta upraviteljev moških in mešanih šol naj se nastavijo moški učitelji.

Al. 5. Po šolskih zakonih, ki so veljali za dežele bivše avstroogrske monarhije, je bil pouk otrok v veri skrb dotične cerkve. Cerkve so po svojih organih, duhovnikov, vršile ta pouk brez pravice na nagrado iz šolskih sredstev, razen v poedinih slučajih (večje število učnih ur, velika oddaljenost šole od stanovanja duhovnika). V določenih slučajih (ako je bilo čez 20 ur pouka tedensko) so se postavljali duhovniki kot stalni učitelji vere s pravicami in dolžnostmi rednih učiteljev osnovne šole.

V Srbiji je pouk otrok v veri bila vedna dolžnost učitelja.

Jedinstvo bi se v tem vprašanju moglo doseči na dva načina: da se v Srbiji prenese dolžnost verouka na cerkev in njene organe, ali pa, da se v krajih nekdanje Avstroogrske pouk v veri od vzvame cerkvi in izroči učiteljem. V tem drugem slučaju ne bi bili zadovoljni ne učitelji, ne cerkev. Učitelji bi to smatrali za nalaganje novih dolžnosti, a cerkev za odvzemu stare pravice. — V več slučajih se to niti ne bi moglo izvesti, n. pr. na enorazrednih šolah, na katerih so otroci dveh ali celo treh ver. Pa tudi pedagoški razlogi se temu protivijo, da se silijo učitelji k pouku verouka, kateri bi učili morda proti volji ali pa proti svojem prepričanju.

Zdi se priporočljivejša, da se tudi na Srbijo razširi dolžnost cerkve, da ona skrbi za verouk v osnovnih šolah. Da ta prehod ne bo pretežak in da se ta pouk ne spravi ob veljavo v krajih, kjer ni pripravljenih duhovnikov, se določa, da se verouk more poveriti tudi učitelju proti posebnemu honorarju.

b) Pravice.

Čl. 33. Sredstvo, da se kolikor prej pride do potrebne števila učiteljev osnovnih šol, da se povzdigne šolstvo in potom šole tudi narodna prosveta, je materialna preskrba učiteljstva. Pravica zahteva, da se učiteljstvo po dohodkih in po socialnem položaju izjednači z državnim uradničtvom z analogno izobrazbo.

Iz istih razlogov pravičnosti se mora dati učiteljem iste dohodke kakor učiteljem. V Bosni in Hercegovini, Hrvaški-Slavoniji je to tudi do sedaj že bilo.

Čl. 34. Prosvetni odbor je izdelal poseben disciplinarni pravilnik za učiteljstvo narodnih šol.

Čl. 35. Načeloma se odreja, da začasno namešča učiteljske osebe pokrajinska (deželna) šolska oblast. — S stalnostjo mesta je zvezan tudi jamstvo, da šolska oblast ne more dotično učiteljsko osebo po volji prenesti. Sličen zakon je imela do sedaj tudi Avstrija (stalnost v službi ni na mestu), a v ostalem samo še v Srbiji. — Pri predlaganju učiteljstva za stalno nameščenje so izključeni krajevni in okrajni (okrožni) odbori (šolski sveti) (čeprav so oni, t. j. krajevni in okrajni šolski sveti imeli v Avstriji pri tem glavno besedo), a to radi tega, ker se misli, da bo pokrajinski (deželni) šolski svet pri tem objektivnejši in da bo lažje presodil kvalifikacijo posameznih kompetentov.

Čl. 40. Al. 1. Dolžnost učiteljstva pri izvrševanju pouka je tako normirana, da ne bo preobremenjena in da se v prostem času lahko bavi s knjigami in svojo nadaljno izobrazbo. — Al. 2. Zato je določeno, da se učiteljstva ne more siliti, da

prevzame tedensko več kot 6 ur čez normiran maksimum. Da se njegovo pravo ne bi ignoriralo (prezrlo) s tem, da se mu nalagajo supleture in nadomeščanja, se določa, da se mu to delo posebej nagradi. — Al. 3. Nadaljevalne šole (ponavljalnice) niso imele do sedaj absolutno nikakega uspeha, to pa največ zaradi tega, ker je v njih učiteljstvo moralo delovati v nedeljah in praznikih (proste dneve). Sorazmerno s tem je bilo tudi njegovo delo. Od nadaljevalnih šol se more le tedaj pričakovati uspeh, kadar bo učiteljstvo od tega posebej plačano.

Čl. 42. To določba je bilo potrebno sprejeti, da se prepreči prehod učiteljstva v druge službe (poklice). Ta določba morda ni ravno najliberalnejša, toda je zelo potrebna za zaščito šolstva in narodne prosvete ravno v tem času, ko je tako veliko pomanjkanje učiteljstva.

c) Dolžnosti.

Čl. 48. Odredba tega članka o očitni sposobnosti dela in uspehu poedinih učiteljskih oseb, so prevzete iz srbskega zakona. Kvalifikacijske liste je imela Bosna, toda niso bili javni. V deželah bivše Avstrije sploh niso imeli kvalifikacijskih listov, ampak so okrajni in deželni (pokrajinski) šolski nadzorniki zabeleževali svoje ocene v posebne knjižice, ki so se hranile v šolski upravi med uradnimi spisi. Tak način je bil zelo neprimeren, najprej radi tega, ker o osebi ni bilo jednotne kvalifikacije, ampak je bila razdeljena po knjigah različnih šol, na katerih je učiteljstvo služilo, a dalje tudi radi tega, ker so mnogi tudi nepoznani imeli lahko vpogled v knjigo in po dolgem času, letih, so uporabili to zlo (v škodo) kar so izvedeli. Da se pri nadzorniku ne more krivično kvalificirati, se določa v 2. al. pravica zahtevati učiteljske osebe po ponovni višji reviziji inspekcije. Da pa učiteljstvo zopet ne bi brez pravih razlogov vporabljalo to pravico, se določa, da ono naknadno plača stroške novega pregleda, ako potrdi nepopolno kvalifikacijo.

Čl. 49—53. Prosvetni odbor je sestavil tudi načela za disciplinarni pravilnik.

VI. Uprava in nadzorovanje.

Čl. 54. Prosvetni odbor je bil soglasen v mišljenju, da vse šole, pa tudi osnovne, morajo biti državna institucija, in kot taka morajo imeti svojo posebno organizacijo in upravo popolnoma nezavisno od vsake druge, posebno pa od politične oblasti. Ta organizacija je tako zamišljena, da se jo deli na štiri instance. Na čelu celokupne prosvete stoji minister za uk, a njemu v pomoč (uz bok) telo „državni prosvetni (šolski) svet“. V vsaki pokrajini (deželi), katerih meje pa se ne morajo zlagati ravno z današnjimi deželnimi mejami, bi morala biti pokrajinska šolska oblast, eventualno bi ji stal na čelu načelnik šolstva (nastave). Funkcijo (posvetovalne) korporacije bi vršil „pokrajinski (deželni) šolski svet“. Slično naredbo imajo bivše avstrijske dežele s takozvanimi „deželnimi šolskimi sveti“.

Dalje je zamišljeno, da se bodo pokrajine (dežele) delile v šolska okrožja, brez ozira na meje političnih okrajev ali okrožij. Vsakih 40 do 50 šol z 80 do 100 učiteljskih oseb bi sestavljalo eno šolsko okrožje. Na čelu tega okrožja je okrožni šolski nadzornik kot šolska oblast. Ako so okrožja (okrajni) večji in z večjim številom šol, se morejo okrožnemu (okrajnemu) nadzorniku dodeliti pomočniki. Razentega bodo imeli nadzorniki na razpolago tudi drugo uradniško (pisarniško) osebje. Svetovalna korporacija v šolskem okrožju (okrajni) je „okrožni (okrajni) šolski odbor“; nekaj podobnega imajo danes kraji bivše Avstrije v „okrajnih šolskih svetih“, a Hrvaška-Slavonija v županijskih šolskih odborih. Najnižja šolska instance (v šolski hierarhiji) bi moral biti vodja osnovne (meščanske) šole. Šoli pripada šolska občina kot najnižja upravna jednota. Svetovalna korporacija je „krajni šolski odbor“. Tudi tu imajo ljudske šole bivše Avstroogrske svoj analogon v „krajnih šolskih svetih“, a Srbija pa v šolskih odborih.

Čl. 55. Z obzirom na različne uredbe političnih občin v nekaterih naših krajih, se je našel jako težko modus (način), kako bi se enotno organizirali krajni šolski odbori. Predloženi projekt se more že sedaj izvesti na celim našem teritoriju. V sediščih občin se izrecno zahteva, da stopi v krajni šolski odbor župan, da bi se s tem prisilili, zanimati se za šolska vprašanja.

V protislovju z dosedanjim avstrijskim in bosanskim zakonom je iz odbora izključen kot član — virilist duhovnik (zastopnik cerkve). S tem se hoče dokumentirati na eni strani nezavisnost šole od cerkve, oziroma od verozakonskih oblasti, a na drugi strani pa je praksa pokazala, da delovanje nesposobnih duhovnikov v šolskem svetu ni na korist ljudstva, ker do vodi do nesoglasja med učiteljstvom in duhovnikom, vsled česar trpi na kon-

cu le vzgojno delo v vasi. Kar duhovniki izgube s to naredbo, pridobijo pa s tem, da se jim dá preloženost, da sami vodijo in vrše verski pouk šolskih otrok v šoli, a končno pa ni rečeno s tem, da duhovnik ne more biti član šolskega odbora, ker ga vanj lahko odposlje občina kot svojega delegata. Kjer je duhovnik na svojem mestu, je verjetno, da ga občina ne bo pri tem prezrla.

Čl. 56. Določilo srbskega zakona, da predsednik šolskega odbora mora biti župan, se ni moglo odobriti, ker v mnogih naših krajih (n. pr. v Dalmaciji) je mnogo prostranih in velikih političnih občin z več (10 do 12) šolami. Tu župan ne more biti predsednik vsem šolskim odborom. Iz mnogo drugih razlogov je boljše, da volijo člani odbora sami svojega predsednika, ker je potem večja garancija, da bo na to mesto prišel najsposobnejši človek.

Čl. 57. Postave o kaznih za predsednika in člane odbora so prevzete iz srbskega zakona, ker šolska oblast v avstrijskih krajih ni imela nikakršnih sredstev, da bi prisilila malomarne odbore k izvrševanju dolžnosti.

Čl. 60. Velja na pripombe čl. 57.

Čl. 62. Izvršujoč dosledno misel o nezavisnosti šole od verske (cerkvene) oblasti, odpade iz okrajnega odbora zastopnik vere (cerkve) kot virilist. Uvrščen pa je zdravnik radi šolske higijene, in inženir radi šolskih zgradb. Soglasno z avstrijskim zakonom je določeno v okrajnem odboru mesto za dva zastopnika učiteljskega stanu.

Upoštevajoč, da bo zanaprej tudi naša šola močnejše sodelovala v časovni skrbi za deco in mladino in da bo delovala v soglasju z mladinskim sodiščem (varstvenim) je odrejeno, v okrajnem odboru tudi mesto pupilarnemu (varstvenemu) sodniku, ki bo menda tudi pri nas kmalu mladinski sodnik.

Čl. 64. V krajih, n. pr. v Dalmaciji, kjer je nabavljane knjig in učil bila dolžnost roditeljev otrok, je bilo neprestano s tem mnogo neprilik, ker vsi starši niso hoteli, čeprav so mogli, nabaviti svojim otrokom vse, kar jim je za šolo potrebno, a dostikrat niso to mogli storiti niti vestni starši, posebno po manjših krajih, ker si trgovci in prodajalci šolskih stvari ne preskrbejo o pravem času potrebščin. Prevzela se je tedaj postavka iz srbskega zakona, da skrbi za šolski material okrajni odbor.

Čl. 65. Okrajni šolski davek je uveden samo v Srbiji, medtem ko ga po drugih krajih naše države še ne poznajo. Ravno tako ostanejo z obzirom na sedanje razmere v Srbiji v tem členu odredbe o načinu poslovanja z denarjem.

Čl. 70. Okr. učit. zbornice (konference) je imela dosedaj Srbija; Hrvaška-Slavonija je imela analogno uvedbo v „županijskim učit. zborovima“, a dežele bivše Avstrije v „okr. učit. konferencah“.

Po srbskem pa tudi po avstrijskem zakonu so se sklicevale te konference vsako leto. Praksa pa je pokazala, da je to odveč, ker ni vedno dovoljno število načelnih vprašanj, ki naj se obravnavajo. Dovolj je, ako se ti zbori (konference) vrše vsaka tri leta.

Čl. 72. Meščanska šola se smatra za narodno šolo višje kategorije, pa bi bilo potrebno, da se podredi radi enakosti pod pedagoško-didaktično nadzorovanje okr. šol. nadzornika, kakor je to bilo svoječasno v Srbiji, dokler je imela take šole, in kar je danes še v deželah bivše Avstrije in v Hrvaško-Slavoniji in Vojvodini. Seveda taka uvedba zahteva, da imajo okr. šol. nadzorniki vsaj usposobljenost učit. meščanskih šol. Do tega bomo sicer prej ali slej tudi morali priti, toda za prvi čas se bomo na žalost morali zadovoljiti tudi s tem, da postavljamo za okr. nadzornike tudi boljše učitelje ljudskih šol.

Da se v takih slučajih izogne anomaliji, da meščansko šolo nadzorujejo nadzorniki, ki niso usposobljeni za te šole, kakor je n. pr. to bilo v Dalmaciji, se te šole izločujejo v pedagoško-didaktičnem oziru kompetenci okr. nadzornikov ter se podreajo višjemu šolskemu nadzorniku. S tem se dvigne ugled meščanske šole v oči ljudstva.

Iz prej navedenih razlogov ni decidirana določena kvalifikacija za okr. šol. nadzornike.

Čl. 78. Organizacija in kompetenca pokrajinske (deželne) šolske oblasti bo zavisel od končne uvedbe naše države, pa se bo šele takrat zamogla izpregovoriti zadnja beseda. Prosvetni odbor je tu supornal kompetenco te oblasti kakor jo imajo danes približno pokrajinske (deželne) šolske oblasti Dalmacije, Istre in slovenskih dežel.

V glavnem je tako zamišljen tudi sestav „pokrajinskega prosvetnega sveta“, samo da je virilno pravo članstva oddano dvema zastopnikoma učiteljstva, enemu iz ljudskih in enemu iz srednjih šol (ker bi se kompetenca pokrajinske šolske oblasti razprostirala tudi na srednje šole), a poleg njih tudi enemu zdravniku, dokler so kot člani izključeni zastopniki vere.

Poziv vsemu učiteljstvu!

Prinašamo načrt zakona o narodnih šolah za kraljevstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, kakor ga je izdelal »Prosvetni odbor v Beogradu«. Slišali ste že posamezne glasove o tem načrtu in že danes je vsem jasno, da se mora marsikaj izpremeniti tudi v tem načrtu predno postane zakon. Potrebna je pa za to sodelovanja vseh prizadetih slojev, posebno pa sodelovanja učiteljstva, ki je prvo poklicano, da izreke sodbo in stavi predloge v tem pogledu. Kakor si bomo temelje svojega novega doma zgradili, tako bo naša zgradba! Zakon o narodnih šolah se tiče vsega naroda, a najbolj prizadet je izmed vseh sta-

nov pri njem učiteljski stan. Zato smo prvi poklicani, da izrekamo svoje mnenje.

Poklicani smo, da zagovarjamo interese šolstva in šolske organizacije v taki smeri, da se šolstvo ne bo izrabljalo od nobenega dela naroda, da ne bo služilo nikakim strankarskim interesom, da ne bo služilo interesom posameznih socialnih razredov — kapitalizmu, da ne bo služilo posameznim stanovom v katerikoli namene, temveč ima služiti netendenciozno izključno čisti prosveti, katere pravice nima šolski organizaciji odvzeti niti država.

Poklicani pa smo tudi, da zagovarjamo interese svojega stanu in se borimo za

svojo popolno neodvisnost, ker le potem bomo lahko neovirano služili dani nalogi. Rekli smo že: Ničesar o nas — brez nas in proti nam!

Popolna avtonomija šolske organizacije je danes naše geslo!

Novi načrt ne soglaša z našim osnutkom, ki smo ga prinesli kot prilogo v 9. številki letošnjega letnika »Uč. Tov.«, in ki nam bo služil za podlago vseh naših nadaljnjih zahtev.

Sedaj je čas, da se oglasi vsakdo in da skuša uveljaviti svoje nazore. Na delo tedaj vsi delavci prosvete! Oglasite se s svojimi predlogi in nasveti ter jih izročite

v smislu pozivov okrajnim učiteljskim društvom, da jih ista uredi in vpošljejo »Zavezi« v končno upoštevanje.

Učiteljstvo vseh kategorij naj se oglasi k besedi, ker vsakdo sam ve za svojo stroko in oddelek šolstva, kaj naj bi se predručilo v interesu njegovega dela šolstva in njegovega dela stanu.

Ne zamudite prilike, ki se vam nudi sedaj! Šolski zakon je temelj in podlaga svetlejši bodočnosti in svobode našega stanu, za katero se borimo mi in za katero so doprinesli vse žrtve naši predniki.

Na delo vsi, ker rok je kratek!

Uredništvo.

Učenci.

Mladny: Intonačni a rhytmicha cvičeni.

Kandidat naj je v stanu, da se sam spremlja na klavirju pri solfežah, lažji pesmi ali ariji in to na prvi pogled. —

Ad. Piškaček: Škola zpěvu zborového.

Ferd. Sladek: Škola zpěvu. —

6. Klavir. Iz teorije znaj kandidat postane in razvoj glasbila, znati mora

uvod): O zařizeni piana.

7. Gosli. Teoretično: Popis gosli in posameznih delov. Poznanje znamenitejših pedagoških del in njih uporaba na raznih stopnjah pouka.

sky), igra v basu s številkami po Blažku, improvizaciji, modulaciji, stare in moderne, spremljevanje koral in pesmi, igranje težje skladbe na prvi pogled, praktičen nastop poučevanja.